

Баржина А. В., Лапчевська А. О.

*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЩОДО ЗМІН ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В УМОВАХ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасній Україні гендерна рівність забезпечується на законодавчому рівні такими нормативно-правовими актами, як Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Постанови Кабінету Міністрів України «Про консультативно-дорадчі органи з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми», «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року», Наказ Міністерства освіти і науки України «Про впровадження гендерної рівності в освіту» [1]. Спільною метою усіх документів, перерахованих вище, є встановлення гендерного балансу в усіх сферах життя.

Втім, цей баланс на практиці, в житті, далеко не завжди дотриманий. Це пов'язано з існуванням стійких гендерних стереотипів, які впливають на формування сталих уявлень про обов'язкові риси поведінки залежно від статі, поділу на традиційні соціальні ролі, що нав'язує патріархальний устрій. Передусім, це стереотипи маскулінності-фемінності. У стереотипному уявленні маскулінності фіксуються «активно-творчі» характеристики, інструментальні риси особистості, такі як активність, домінантність, впевненість у собі, агресивність, логічне мислення, здатність до лідерства. Фемінність, навпаки, вбачається як «пасивно-відтворююче», що виявляється в експресивних особистісних характеристиках, таких як залежність, піклування, тривожність, низька самооцінка, емоційність. Маскулінні характеристики звичайно протиставляються фемінним, розглядаються як протилежні, взаємодоповнюючі [2].

Гендерні стереотипи також стосуються уявлень про розподіл сімейних і професійних ролей між чоловіками і жінками, зокрема, для жінок – роль домогосподарки, матері. Жінці передбачається перебування у приватній сфері життя – дім, народження дітей [3], на неї накладається відповідальність за взаємовідносини у сім'ї. У німецькій мові існує

приказка про чотири «К», яка відображає стереотипне уявлення про соціальну роль жінки. Перекладається вона як «кухня, церква, дитина, плаття». Чоловікам передбачається включеність у суспільне життя, професійна успішність, відповідальність за забезпечення сім'ї. Найбільш значущими соціальними ролями для чоловіка є саме професійні, які можна окреслити двома «К» – «кар'єра» та «капітал».

Гендерні стереотипи також визначається специфікою змісту праці. У відповідності з традиційними уявленнями передбачається, що жіноча праця повинна носити виконуючий, обслуговуючий характер, бути частиною експресивної сфери діяльності. Жінки найчастіше працюють у сфері торгівлі, медицини, освіти. Для чоловіків можлива творча та керована робота, їх праця визначається в інструментальній сфері діяльності [4].

Щоб виправити цю ситуацію і наблизитися до гендерної рівності, Україна повинна розробити цілісний довгостроковий підхід, враховуючи такі стратегічні напрямки:

- виконання міжнародних зобов'язань України та забезпечення застосування Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, як правового документу, що має перевагу над суперечливим внутрішнім законодавством;

- розвиток компетенції та координація діяльності органів державного управління різних рівнів для вирішення питань гендерної рівності;

- законодавче забезпечення та внесення змін до виборчого законодавства для збільшення представництва жінок на вищих урядових посадах та в державних виборних органах;

- посилення просвітницької діяльності для подолання наявних дискримінаційних стереотипів щодо жінок;

- ліквідація дискримінації щодо жінок у сфері зайнятості і забезпечення рівної оплати праці за рівно вартісну роботу;

- проведення навчальних програм з питань гендерної рівності для представників місцевих і центральних органів влади, судових органів, шкіл, соціальних служб та правоохоронних органів;

- впровадження механізмів недопущення гендерно-дискримінаційної інформації в ЗМІ, публічних виступах, рекламі [5].

Особливо величезну роль в змінах гендерних стереотипах відіграють ЗМІ. Завдяки розвитку феміністичних рухів з'являються несексистські

словники, створюються реклами, передачі, книги, навчальні програми тощо, в яких намагаються уникнути відображення закріплених типових образів чоловіка та жінки (жінка-домогосподарка, чоловік-бос). Також відбувається процес переробки дитячих підручників, книжок для домашнього читання.

Мета цих змін – звільнити свідомість людини від тиску стійких уявлень, які в більшості своїй уже не відповідають сучасній ситуації. А комунікаційні процеси здійснюють вирішальний вплив на формування, функціонування та зміни моральних гендерних стереотипів.

Література

1. «Про впровадження гендерної рівності в освіту» [Електронний ресурс]: Наказ МОН України від 10.09.2009 р. № 839. Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/183->
2. Фесенко Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі. *Гендерний журнал «Я»*. 2015. № 38. С. 4–6. Фесенко Г. Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі. *Гендерний журнал «Я»*. 2015. № 38. С. 4–6.
3. Фесенко Г. Філософія міста у гендерній інтерпретації просторів. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. Філософія*. 2014. Вип. 30. С. 56–68.
4. Гендерная психология / под ред. И. С. Клециной. СПб.: Питер, 2009. 496 с.
5. Fesenko T., Fesenko G., Bibik N. The safe city: developing of GIS tools for gender-oriented monitoring (on the example of Kharkiv city, Ukraine). *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2017. Vol.3. Iss. 2(87). P. 25–33.